

Адаптація регіонів до змін клімату. Регіональні моделі сталого розвитку

9. The Climate Crisis and the Peasantry in South Asia / La Via Campesina. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://viacampesina.org/en/the-climate-crisis-and-the-peasantry-in-south-asia/>
10. Youth Strike For Climate May 24, 2019/ Etniko Bandido Infoshop. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://etnikobandidoinfoshop.wordpress.com/2019/05/26/youth-strike-for-climate-may-242019>.
11. Рогожина Н. В. Изменение климата и проблема миграции в странах ЮВА / Н. В. Рогожина // Юго-Восточная Азия: актуальные проблемы. – 2013. – № 20. – С. 139-146.
12. Рязанцев С. В., Лукьянец А. С. Последствия демографических и климатических изменений для Вьетнама и его миграционных потоков / С. В. Рязанцев, А. С. Лукьянец // Вьетнамские исследования. Выпуск 5. Национальные интересы и традиции Вьетнама. – М.: ИДВ РАН, 2015. – С. 208-216.

Кірін Р. С., д.ю.н., доцент, провідн.н.с.
Інститут економіко-правових досліджень
НАН України

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ МІСТА

Анотація. Проведено визначення стану вітчизняного законодавства про екологічну безпеку міста, проаналізовані основні приписи урбаністичних та екологічних законодавчих нормативно-правових актів, що регулюють відносини екологічної безпеки міста, з'ясовано характер урбоекологічних відносин.

Ключові слова: правове забезпечення, екологічна безпека, місто, урбоекологічні відносини.

Проблема дослідження та її актуальність. Розкриваючи існуючі проблеми та актуальний стан довкілля в Україні сучасна національна екостратегія-2030 [1] визнала, що процеси глобалізації та суспільних трансформацій підвищили пріоритетність збереження довкілля, а отже, потребують від України вжиття термінових заходів.

Предметом дослідження виступає право екологічної безпеки міста, нормативно-правові акти, що містять положення, покликані регулювати екологічну безпеку в місті.

Мета дослідження полягає у виявленні особливостей правового забезпечення екологічної безпеки міста.

Для досягнення мети дослідження було поставлено такі завдання: визначення

Адаптація регіонів до змін клімату. Регіональні моделі сталого розвитку

стану вітчизняного законодавства про екологічну безпеку міста; з'ясування характеру відносин права екологічної безпеки міста.

Методи дослідження. Для розкриття проблеми і предмету дослідження, а також для виконання поставлених завдань було використано метод синтезу, який допоміг виділити основні напрями правового регулювання екологічної безпеки, формально-юридичний метод сприяв з'ясуванню змісту правових норм урбоекологічного законодавства.

Вихідними даними, які використовуються в процесі виконання дослідження, є сукупність суспільних відносин щодо забезпечення екологічної безпеки міста.

Результати дослідження. Забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України є обов'язком держави. Ця низка інших конституційних норм [2], безперечно є основою для всієї сукупності джерел як урбоекологічного, так і містобудівного права і регулює такі види відносин, що прямо чи опосередковано відносяться до групи містобудівних або тісно пов'язаних з ними (конституційних, адміністративних, муніципальних, виборчих тощо) [3].

Серед численної кількості нормативно-правових актів у сфері забезпечення екологічної безпеки міста можна виокремити такі законодавчі акти: 1) закони України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про державний контроль за використанням та охороною земель», «Про землеустрій», «Про охорону земель», «Про охорону атмосферного повітря», «Про рослинний світ», «Про відходи», «Про природно-заповідний фонд України», «Про оцінку впливу на довкілля», «Про стратегічну екологічну оцінку», «Про екологічну мережу України», «Про питну воду, питне водопостачання та водовідведення», «Про охорону культурної спадщини», «Про благоустрій населених пунктів», «Про статус гірських населених пунктів в Україні», «Про регулювання містобудівної діяльності», «Про Генеральну схему планування території України», «Про основи містобудування», «Про архітектурну діяльність», «Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності», «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України», 2) кодекси України Повітряний, Водний, Земельний, Лісовий, Про надра, Податковий, Цивільного захисту, Про адміністративні правопорушення та інші.

Наведена кількість лише законодавчих актів мала б свідчити про всебічне та комплексне регулювання як відносин екологічної безпеки міста зокрема, так і урбоекологічних відносин в цілому. Натомість, аналіз змісту згаданих нормативно-правових актів лише загострює питання про якість урегульованості даної групи правовідносин.

Міжгалузевий характер права урбоекологічної безпеки проявляється у встановленій особливості його предмету, яка розкривається в наступному:

Адаптація регіонів до змін клімату. Регіональні моделі сталого розвитку

1) в системі національного законодавства відсутній законодавчий акт, який би на рівні базового закону регулював усю наявну сукупність урбоекологічних відносин;

2) окремі акти екологічного законодавства вміщують приписи, що фрагментарно регулюють урбаністичні відносини, а урбаністичне законодавство на аналогічному рівні якості регулює екологічні відносини;

3) оцінка кількісної складової взаємного регулювання урбоекологічних відносин свідчить про явну перевагу регулювання екологічних відносин приписами актів урбаністичного законодавства;

4) окремі акти суміжних галузей законодавства (податкового, інвестиційного, господарського, митного, будівельного, транспортного, житлово-комунального тощо), внаслідок наявних прогалин правового регулювання як урбаністичних так і екологічних відносин у відповідних сферах, вимушені містити поодинокі статті чи навіть їх частини для демонстрації намірів усунення зазначених недоліків у змісті нормативно-правових актів.

Подібна ситуація засвідчує повну відсутність практичних робіт із жодного виду систематизації урбоекологічного законодавства та явно недостатнє теоретичне обґрунтування предмета урбоекологічного права та його місця в системі права.

В аспекті останнього, слід звернути увагу на існуючі нечисленні думки представників правничої науки. Так, В.В. Костицький, вдосконалюючи модель структури природноресурсового права, пропонує внести сегмент про повітряне право і переставити урбоекологічне право в екологічну безпеку [4].

Практично аналогічної позиції дотримується і І.І. Сіряченко, яка зазначає, що створення окремої комплексної правової підгалузі права екологічної безпеки, урбоекологічного права, систематизує законодавство у сфері екологічної безпеки населених пунктів України та дозволить зробити перші кроки на шляху удосконалення правового механізму в сфері забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України [5, с. 135].

Підтримуючи безумовно актуальність формування та становлення урбоекологічного права, представимо авторську, відмінну від наведених вище, позицію. Дійсно, аналіз положень урбаністичного та екологічного законодавства дає підстави для виокремлення специфічних груп урбоекологічних відносин, рівень законодавчого регулювання яких потребує не тільки аналізу та оцінки, а й подальшого вдосконалення. Йдеться про визнану в екологічному праві тріаду його предмету: 1) відносини з використання природних та природно-просторових ресурсів міста (природоресурсне право); 2) відносини з охорони природних об'єктів і ресурсів від негативного впливу діяльності з урбанізації та міської забудови (природоохоронне право); 3) відносини з охорони життя і здоров'я населення міст та інших населених пунктів від небезпечного впливу природних процесів і явищ

Адаптація регіонів до змін клімату. Регіональні моделі сталого розвитку

(антропоохоронне право, право екологічної безпеки).

Якщо ж зводити предмет урбоекологічного права до частини предмету права екологічної безпеки, то це означає, що перші дві групи відносин мають входити до якогось іншого правового угруповання, або ж залишатимуться неврегульованими. По суті, мова в даному випадку може йти не про урбоекологічне право в цілому, а лише про його складову - право урбоекологічної безпеки.

Крім того, на наступному рівні диференціації, доцільним уявляється належне врегулювання урбо-природоресурсних відносин – урбоземельних, урбоатмосферних, урбоводних, урбонадрових, урбофауністичних, урбофлористичних, урболандшафтних тощо. Також до сфери впливу урбоекологічного законодавства слід віднести й екологічно значимі види діяльності [6].

Окремо слід зупинитися й на співвідношенні будівельного та містобудівного (урбаністичного) законодавства, які пропонується розглядати не як тотожні, а як суміжні галузі, що мають у власних предметах регулювання низку спільних нормативних приписів.

Зазначене положення ґрунтується на визнанні того, що терміни «містобудування» та «будівництво» не є тотожними, адже перший, як процес містоутворення, серед іншого, включає, в якості виду складової діяльності - будівництво, а другий, як один з видів економічної діяльності, включає, у тому числі, й будівництво певного виду об'єктів – об'єктів містобудування; тобто «містобудування» - це не тільки будівництво, а «будівництво» - це будівництво не тільки об'єктів містобудування.

Таким чином, попри числену кількість існуючих нормативно-правових актів, що поверхово, декларативно і в більшій мірі в бланкетний чи відсильний спосіб здійснюють спробу врегулювати комплекс урбоекологічних відносин, необхідно розробити якісно нову та фахово систематизовану юридичну та інформаційну базу, яка б дала змогу об'єктивно та комплексно інтегрувати та диференціювати наявні рівні об'єктно-суб'єктного складу відносин екологічної безпеки міста як державної мікросистеми.

Власна імплікація отриманих результатів дослідження. Однією з основних концептуальних проблем, що потребують розв'язання, у нормативно-правовому регулюванні сфери, що розглядається, є некодифікованість містобудівного законодавства, неузгодженість його норм між собою та з іншим галузевим законодавством [7]. Тому, виходячи з наявного факту переваги в обсязі урбаністичного правового регулювання екологічних відносин над еколого-правовим регулюванням урбаністичних відносин, вбачається більш обґрунтованим, у процесі розробки проектів відповідних кодифікованих актів, вміщення блоку відносин екологічної безпеки міста саме у Містобудівному кодексі (далі – МБК), ніж включення урбаністичного блоку в Екологічний кодекс.

Безумовної підтримки заслуговують проекти урядової ініціативи [7] щодо

Адаптація регіонів до змін клімату. Регіональні моделі сталого розвитку

шляхів та способів розв'язання проблем нормативно-правового регулювання урбаністичних відносин у цілому та урбоекологічних відносин зокрема: розробити та затвердити кодифікований (зведений) нормативно-правовий акт - МБК України відповідно до принципів Концепції та засад антикорупційної політики; забезпечити відповідність МБК України підходам інтегрованого розвитку та сприяти зміцненню громад як інституцій місцевого самоврядування; забезпечити гармонізацію містобудівного законодавства із законодавством, що регулює дотичні сфери правовідносин; забезпечити інтегрування необхідних норм Земельного кодексу в МБК; забезпечити перегляд підзаконних нормативно-правових актів у сфері містобудівної діяльності, усунення надмірних та дискреційних повноважень органів управління, прогалин, колізій та корупційних ризиків тощо.

Список літературних джерел:

1. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року: Закон України від 28 лютого 2019 р. № 2697-VIII // Офіційний вісник України від 12.04.2019 – 2019 р. – № 28. – стор. 29, ст. 980.
2. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
3. Кірін Р.С. Норми Конституції України як джерела містобудівного права / Р.С. Кірін // Регіональна політика: політико-правові засади, урбаністика, просторове планування, архітектура [зб. наук. пр.]. Вип. V. Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., (Київ, 22 листопада 2019 р.). Мін-во освіти і науки України, Мін-во розв. громад та територій України, Київ. нац. ун-т будівн. і архіт-ри та ін. Київ–Тернопіль : «Бескиди», 2019. В 2-х ч. Ч. 1. 370 с. - С. 237 – 240.
4. Костицький В.В. Питання поняття та предмета повітряного права України / В.В. Костицький // Юридичний вісник. Повітряне і космічне право. – 2008. – № 1. – С. 4-9.
5. Сіряченко І.І. Сучасний стан правового регулювання екологічної безпеки населених пунктів України та підходів до створення правової урбоекології в Україні / І.І. Сіряченко // Вплив інтеграційних тенденцій на розвиток вітчизняного права : матеріали всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції м. Одеса, 24 лютого 2017 р. / редкол. В.П. Маковій та ін. – Одеса, ОДУВС, 2017. – 164 с.
6. Кірін Р.С. Проблеми законодавчого регулювання урбоекологічних відносин/ Р.С. Кірін // VII-й Всеукраїнський з'їзд екологів з міжнародною участю «Екологія/Ecology-2019», 25–27 вересня 2019. Збірник наукових праць. – Вінниця: ВНТУ, 2019. – 200 с. – С. 185.
7. Проект Концепції публічного управління у сфері містобудівної діяльності на 2019-2030 роки / Збірник аналітичних матеріалів 2019 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vin.gov.ua/images/doc/vin/dep-dmba/news/Conc.pdf>